

La baixada del francès.

(1285.)

— Qui la volrà, costar-li ha.

A perdonansa 'n venia,
la arma al puny, lo cor ferest,
tot l'estol del rey de França
per mor del ~~rey~~ rey del xapen.

De barons més ne volguessen
ab llurs homes y sirvents,
de Belcaire y Carcassona,
de Tolosa y de Beziers.

Passat de la devantera,
que era un munt de malfayents,
tot Rosselló n'amprenavan
normants, picarts y flamencs.

¡Si 'n llampejavan de llansas,
de paraments y de asberchs!
¡si n'amavan de ufanosos
caballers y gent de pen!

Y al mitj la santa oriflama,
son llarch cendal sus al vent,
sobre un mar brigent de ferro
batentne 'ls ~~dos~~ dits vermells.

Mentres la via de Rosas
ne feya, à forsa de vents,
tot un poder de galeras,
de naus guaruidas y lenys.

Lo mon dessobre 'ns venia
com si fos castich de deu;
mar y terra, 'l cel y 'ls homes,
i quin sol, catalans, aquell'.

Ja 'l veyà 'n Pere enfosquintse
de sos millors jorns l'estel;
ja à son fat li demanava
si li feya mancament:

Que 'l cor, aixó pla, mancarti,
quant al cim del Pirineu,
la ma febrosa en la espasa,
muntà al aguayt del francés.

- Jo à Panissars, tu à Massana,
tu à Banyuls, guardàmmels bé -
deya à sos capells més nobles
y à sos brans alvinguers.

Prou, prou; de Empurdà y Girona
cinch mil homes menys que més,
y en lo port onze galeras,
y en los cofrens ni or ni argent.

Del Castellà, molta oferta,
no us cal basquejar per' res;
la Anglaterra y la Alemanha
sa com ulla són estrangers.

Lo mal germà 'l de Mallorca
per ara y tant pitjor que ells;
l'Aragó han turbat los nobles
com Barcelona n' Otter.

y sort que al Arnan de Sagra
li errà son butxi aquell tret,
que sirv al peu de Colliure
ja hi deixa la vida 'l rey.

— Monjoya! — feya 'l de França —
pel Panissars passarem. —
Si a deu plan y al rey en Pere,
pas per ara, monsenyer.

Coll avall los empaytarem
quants s'atreviren dels seus,
y ben malmenats que 'n foren
per sé' aquell son prime' esplet,

— Bell frave — li deya a 'n Carles
lo delfi — guardats, si us lleu,
la gent del vostre reyaume
com vos reben bravament. —

Y com en Carles callava,
que prou se 'n dolia, a fe,
respostli 'l pare: — Tasetvos,
sire felip, que això es res.

Com de fet, al cap de gayre,
passavan sobtosament,
la armada 's ficava a Rosas
y 'n Carles deya: — Soni rey. —

¿y 'l poble? Cintats y vilas,
so' mogut, totas arren,
cap a la serra ab la ascona,
y la ballesta al trinquer.

¿y 'l barons? Devant del poble
guardant llurs enfortiments.

¿y Peralada? Cremada.

¿y Girona? Folch la te;

Costarhi ha al qui la vulga
y al qui la deixe molt vies:

Al Montserrat hi ha qui vetlla
per la terra, gràcia a deu.

¿no us porta 'l xaloch cap Flayre?
Guaytan los penols soberschs.

¿no veuen? Són las galeas
de 'n Mallol y de 'n Marquet.

Sentin com cruixen las onas
al indret de Cadaqués?

¿trompas y naevas com sonan?
¿bruit de armas, crits y gemechs?

vostras són naus y galeras,
vinticinch, contantlas bé:
bona minva per' pagarne
lo coronatge de llers.

y 'l lleó del mar i per qué triga?
¡Roger de Llúria, ja't veig!
¡llam del cel! ¡quina destrossa
davant de Palafurgell!

y encara en lo port de Rosas,
per si acás, hi refegeix.

Ni un vaixell deixa a la fransa!
¡Lo mar tot nostre n' ha fet!

La terra... com si a estrapadas
volgues traure als forasters
que dels Uochs sants fan escarni
y afros. dampnatge en las gents,

Trenca, s' enija, s' empesta,
— Dus, mos fills! — com si digués,
tot brandantne enfaltorida
los ramals de son flagell.

Mala ayrada hen pres francesos;
mal ayre hi fa vora ser;
per fam Girona ha estat vostra,
per febres la deixaren.

¡Oy! ja 'n Felip las agafa;
paran, paran, caballers,
pel valent de sant Feloni
que no 'ls cal ja esent ni elm.

Castellnou y Rocabertis,
Anglesolas y Hostalers,
prou n'hi ha de cops de massa,
millor serà que 'ls metgen.

Deixantlos, a la bonhora,
franch lo pas pel seu terreny,
que així ho mana 'l rey en Pere,
l'escornit y 'l pervers.

Com los francesos passavan
(Coll del Portús, qui't veje!)
la oriflana esmortida,
lo cos de'n Felip estès,

- ¡Vergonya! senyor! - cridava,
l'ull llampant, l'almsgaver -
So' del nostre se n' enduen!
¡Vergonya! firam en ells!

- ¡No sia! ¡no! - feya en Pere,
davant de tots tenint ferm,
brau l'esquart, la ma en la ascona,
dressantse sobre 'ls estreps. -

Deu los do tan bon quiatge
com jo 'l voloria pels meus. -
Més al se' a la verassaga
no hi va havé' agasant que hi valgués.

Deis ahuchs encara'n treman
los vessants del Pirinen.
Allí haurian vist rebàtrels
singles avall pels obenchs;

N'haurian sentit de fressa,
de oys de mort, de colps ferests,
de caballs que s'ensimavan
enmenantne 'ls caballers.

N'haurian vist de destrossa,
de armas nielladas y arreus,
de moneda y de vaixela,
de robas de or y de argent.

A esclat de mort lo carnatge;
l'encals fins perdre l'ale;
bon recort n'haurà la fransa
per tant que 'n passe de temps.

Com en Pere s'entornava,
deya esguardant al ponent:
- Encara hi ha assi qui vetlla
per la terra, gràcia a Deu.